nar načrtovanje arhitektura prenova Mateja Kavčič s.p. Mestni trg 27
4220 Škofja Loka gsm 031 882 115 MŠ 3223361000 DŠ 30940290

17 LOŠKIH VODNJAKOV

VODNJAKI /in štirne/ V ŠKOFJI LOKI IN OKOLICI

Prvo dejstvo, ki preseneti je, da že ob malo bolj pozornem pregledu loškega prostora poleg že znanih, naletimo na številne prezrte vodnjake in štirne. Stojijo na dvoriščih, mnogi od njih so ob cesti ali na trgu vključeni v javni prostor ter pričajo o nekdanji preskrbi z vodo, ki je bila dostopna tudi mimoidočemu. Kakšne kakovosti so vodni viri, iz katerih črpajo, ni znano. A bi v času, ko voda postaja strateška dobrina, bilo izvire koristno raziskati in razviti alternativne vire oskrbe z vodo. Številčnost vodnjakov ne preseneča če pomislimo, da je pred napeljavo javnega vodovoda imela vodnjak/štirno skoraj vsaka hiša (podrobneje jih našteva že dr. F. Štukl v Knjigi hiš). Ni možno, in mislim da tudi ni fer, da se ukvarjamo samo z mestnimi. V elaboratu je zato predstavljenih **17 vodnjakov in štirn, zabeleženih v starem mestnem jedru, na Studencu, Kopališki ulici, Puštalu, Stari Loki in grajskem vrtu,** ki pa še zdaleč niso vsi.

Drugo dejstvo, ki ga velja kot potencial izkoristiti je, da ljudje niso indiferentni do njih. Mnogi vodnjaki so sicer zapuščeni, posušeni, nevzdrževani. Vendar bi prebivalci želeli imeti kak delujoč vodnjak ali pitnik. V današnjem času, ki v prihodnost zre z nesigurnostjo, postaja dostopnost do pitne vode celo razkošje. Vzpostavitev vzdrževanja vodnih virov je kulturen in aktualen odziv na razmišljanja trajnostno naravnanih časov. Tudi zato, da od govorjenja preidemo k dejanjem.

Kako pristopiti k sistematični obnovi vodnjakov?
Vodnjaki so lahko povezovalen, vzpodbujevalen projekt Občine, v katerem ne more biti škode, vsi imamo lahko samo koristi. Občina lahko začne kampanjo, najprej kot dober gospodar, nato pa kot povezovalec javnosti.

Na začetku je potrebno pridobiti informacije in pobude, ki so že bile izražene in morda niso bile uslišane. Navezati stik s predlagatelji in se lotiti obnove tam, kjer je najbolj zaželjena. Ter začeti z ohranjanjem vzporedno z dvema akcijama:

i) vzdrževanje mestnih (javnih) ter
ii) vzpodbujati obnovo privatnih.

i) Na vodnjakih v mestu in ožji okolici, ki stojijo na javnih prostorih, se lotimo vzdrževanja. Pametneje kot obnoviti 1 vodnjak na leto (ker to pomeni, da bo deseti na vrsti šele čez 10 let in tvegamo da ga več ne bo), bi bilo fazno se lotiti vseh naenkrat, in sicer po vrstnem redu, kot ga narekuje vzdrževanje:

1. Pooblastiti vzdrževalca (morda vrtnarja?), ki bo redno čistil okolico vodnjakov po mestu, kosil, odstranjeval odpadlo listje, čistil kamnite površine, odstranjeval sneg in preverjal delovanje (npr. neodcejena voda)... To je delo za pozornega izvajalca in ne za običajno komunalo, ki tu ne vidi svoje vloge ali se je loteva strojno, brez pozornosti do detajlov. Vzdrževati okolico je nujno treba začeti takoj in naenkrat na

vseh, izvajanje se mora zagotoviti za več let, brez prekinitev.

2. Naslednje leto se angažira restavratorja, ki se loti čiščenja in popravil kamnitih ali betonskih baz, posod in tlaka. To bi lahko bila 1 ali 2 letna akcija na vseh hkrati.
3. Nato je naslednje leto faza popravil lesenih delov in mehanizmov (usposobljen mizar ali restavrator)
4. Tretje /četrto/ leto se popravi vse kovinske dele, mehanizme in strešice.

ii) Istočasno z organizacijo vzdrževalnih del se naveže stike s privatnimi lastniki in začne projekte za postavitev novih oziroma popravilo obstoječih. Vsako leto se subvencionira obnovo in lastnikom zagotovi svetovanje ZVKDS ali Odbora za prenovo. Vsaki 2 leti se postavi en nov pitnik/vodnjak. Za lastnike, skupnost in obiskovalce zelo prijazno.

Takoj se začne **tudi s kampanjo in obveščanjem javnosti.** Vsebina je bogata, raznolika in neraziskana, ter zato neizčrpen vir tako za občinska, lokalna in strokovna občila. Na Mestnem trgu se lahko postavi razstavo na 10 samostoječih plakatih.

Škofja Loka z okolico bi bila lahko **mesto stoterih vodnjakov.** Njihovo kvalitetno vzdrževanje in korist za javno dobro bi bila izjema daleč naokrog, posebna, avtohtona, izvirna. To je smer, v katero velja kreniti, ker izostruje vrednote bivanja in ravnanja z okoljem in s tem krepi univerzalne vrednote. O slednjih bo potrebno razmišljati tudi ob aktualnih predlogih za vpis na UNESCO-v seznam svetovne dediščine.

Mateja Kavčič, udia
v Škofji Loki, 5.11. 2020

VODNJAK NA SPODNJEM TRGU 1

Navodilo za obnovo:
- čiščenje tlaka /redno/,
- očiščenje kamnite posode in betonskega pokrova /pranje, odstranitev rastlin in oblog, odstranitev cementnih polnil/,
- popravilo posode in pokrova: kitanje razpok, domodelacija odlomljenega dela, zamenjava cementnih polnil z domodelacijsko maso za kamen,
- demontaža lesene obloge stebra,
- menjava lesene obloge z novimi masivnimi plohi,
- površinska zaščita lesa /npr. OSMO olje za zunajo zaščito lesa, brezbarvno/,
- odstranitev rje s kovinskih delov (pipa, ročka, streha, obroči), protikorozijski premaz in oplesk s črno barvo za zaščito kovine,
- kleparsko popravilo strešice,
- demontaža železne cevi in menjava z litoželezno vazo

VODNJAK PRI KERNČK, PUŠTAL 2

Navodilo za obnovo:
- vzdrževanje strehe,
- odstranitev nasutja,
- popravilo betonske posode in pokrova: odstranitev odstopljenih plasti in očiščenje razpok, ohranitev letnice 1913, domodelacija poškodb s cementno malto
- čiščenje lesenih stebrov - odstranitev premaza in oblog
- odstranitev rje s kovinskih delov (ročka, obroč), protikorozijski premaz in oplesk s črno barvo za zaščito kovine

VODNJAK PUŠTALSKEGA GRADU 3

Navodilo za obnovo:
- obrezovanje vrtnih rastlin /redno/
- znižanje nivoja zemlje,
- odstranitev mahov in lišajev s kamnite /betonske posode, pokrova, vaze in izliva,
- popravilo kamnitih in betonskih elementov: pranje, fugiranje stikov, domodelacija,
- odstranitev rje s kovinskih delov (pipa, ročka, streha, obroči, vezi), protikorozijski premaz in oplesk s črno barvo za zaščito kovine

VODNJAK NA STUDENCU 4

Navodilo za obnovo:
- obrezovanje grmovnic z vrta in košenje /redno/
- čiščenje betonske posode/ pranje, odstranitev oblog,
- popravilo betonskega podstavka posode: kitanje razpok, domodelacija odlomljenega dela
- demontaža lesene obloge stebra
- menjava lesene obloge z novimi masivnimi plohi
- površinska zaščita lesa /npr. OSMO olje za zunajo zaščito lesa, brezbarvno/
- odstranitev rje s kovinskih delov (posoda, pipa, ročka, streha, obroči), protikorozijski premaz in oplesk s črno barvo za zaščito kovine

VODNJAK PRI LAHU

5

Navodilo za obnovo:
- predlagati lastniku sofinanciranje ponovne vzpostavitve vodnjaka,
- rekonstrukcija vodnjaka po arhivskih virih ali po vzorcu ohranjenih vodnjakov

VODNJAK NA KOPALIŠKI ULICI 6

Navodilo za obnovo:
- obrezovanje grmovnic z vrta /redno/
- odstranitev mahov in plevela z zidov,
- popravilo zidu (kamnit zid se očisti rastja in zemlje ter zafugira z apneno malto)
- popravilo betonskega podstavka posode: pranje, domodelacija odlomljenega dela
- menjava lesenih plohov - vseh /opcija samo nagnitih -30%/
- čiščenje lesenega stebra- odstranitev premaza
- površinska zaščita lesa /npr. OSMO olje za zunajo zaščito lesa, brezbarvno/
- odstranitev rje s kovinskih delov (posoda, pipa, ročka, streha, obroči), protikorozijski premaz in oplesk s črno barvo za zaščito kovine

VODNJAK NA MESTNEM TRGU 7

Navodilo za obnovo:
- redno vzdrževanje, sicer bo v 10 letih potrebna popolna obnova,
- čiščenje vseh kamnitih površin /pranje pod nadzorovanim pritiskom, odstranitev alg, lišajev in oblog z vodnjaka, tlaka in konfinov),
- popravilo - konservacija kamnitih površin (kitanje razpok, domodelacija odkruškov, utrjevanje kamna, hidrofobna zaščita),
- odstranitev rje s kovinskih delov (pipa, okras, vezi), protikorozijski premaz in oplesk s črno barvo za zaščito kovine,
- popravilo tlaka z mačjimi glavami,
- popravilo (utrjevanje) robnikov, kitanje razpok

VODNJAK NA GRAJSKEM DVORIŠČU 8

Navodilo za obnovo:
- obravnavati v konservatorskem načrtu za grad
- izboljšati prezentacijo v tlaku
- opcija prezentirati skupaj s kletno etažo/temelji stolpa

VODNJAK NA GRAJSKEM VRTU (pri Škoparjevi hiši)

Navodilo za obnovo:
- predelava ute za lažji ogled vodnjaka, ureditev neposredne okolice, dostopa...
- čiščenje vseh lesenih elementov,
- čiščenje - konservacija kamnitih površin

Popravilo pipe s koritom, ki stoji v bližini:
- čiščenje lesenega stebra - pipe
- čiščenje kamnitega korita
- popravilo- domodelacija korita
- namestitev ustreznejše pipe

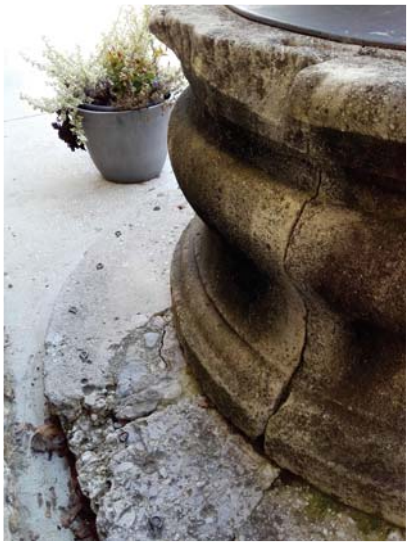

VODNJAK PRED OBZIDJEM /pri Miholu 10

Navodilo za obnovo:
Konserviranje- restavriranje kamna:
- odstranitev nečistoč, mahov in lišajev , pranje kamna pod blagim pritiskom
- domodelacija odlomljenih delov in razpok dela
- kitanje stikov
- popravilo stopnice
- površinska zaščita kamna

VODNJAK CESTA TALCEV / ARNOL 11

Navodilo za obnovo:
- predlagati lastniku sofinanciranje ponovne vzpostavitve vodnjaka (porušen med pluženjem),
- rekonstrukcija vodnjaka po arhivskih virih ali po vzorcu ohranjenih vodnjakov

VODNJAK PRI STARMANU. Stara Loka 12

Navodilo za obnovo:
- predlagati lastniku sofinanciranje ponovne vzpostavitve vodnjaka,
- odstranitev cementnega premaza,
- restavriranje / rekonstrukcija originalnih delov - podstavka in korita
- rekonstrukcija zgornjega dela - štirne po arhivskih virih ali po vzorcu ohranjenih vodnjakov

VODNJAK PRED KAPELICO 13
Stara Loka

Vodnjak je bil odkrit ob obnovi infrastruktire in asfaltiranju ceste. Želja krajanov je bila, da se vodnjak rekonstruira in s tem prostoru pred kapelico povrne pomen središča naselja in ne le prometne površine. Ker se tedaj ni doseglo dogovora, bi krajanom veljalo povrniti izgubljeno zgodbo in prostor pred kapelico urediti kot središče, omogočiti postanek, opremiti npr. s pitnikom ob kapelici ter zmanjšati pritisk prometa in parkiranja.

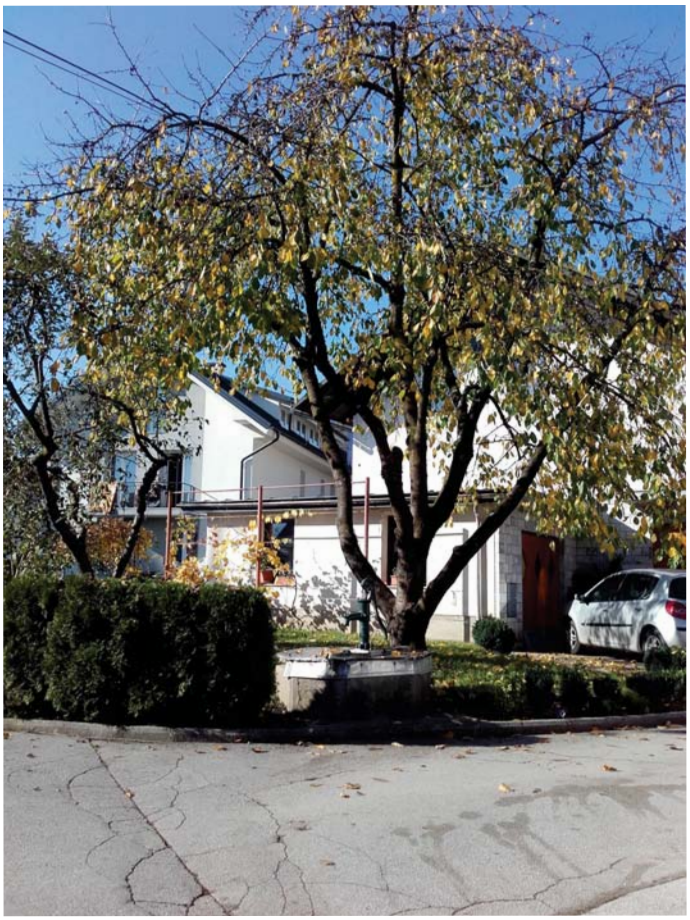

VODNJAK Stara Loka 75
delujoča štirna

Navodilo za obnovo:
- predlagati lastniku sofinanciranje obnove vodnjaka,
- obnova posode - zidarsko popravilo,
- menjava pokrova (leseni hrastovi plohi ali pokrov iz črne pločevine z izlivom za vodo in podstavkom za vedro)

VODNJAK Stara Loka 143

Navodilo za obnovo:
- predlagati lastniku sofinanciranje ponovne vzpostavitve vodnjaka,
- odstranitev cementnega premaza, zidarsko popravilo posode,
- menjava pokrova (leseni hrastovi plohi / opcija črn kovinski pokrov z izlivom za vodo),
- rekonstrukcuja štirne: kovinski mehanizem in lesen steber (po analogijah ohranjenih primerov,
- rekonstrukcija posode za vodo - nastavek za vedro, opcija posoda za vodo)

VODNJAK PRI MRUŠČ
Stara Loka 150

16

Navodilo za obnovo:
- predlagati lastniku sofinanciranje ponovne vzpostavitve vodnjaka,
- odstranitev rasztja, zidarsko popravilo posode,ureditev tlaka,
- rekonstrukcuja štirne: kovinski mehanizem in lesen steber (po analogijah ohranjenih primerov),
- rekonstrukcija posode za vodo - nastavek za vedro, opcija posoda za vodo).

VODNJAK PRI BOŠTJENCU, Virlog 14, delujoča štirna

Navodilo za obnovo:
- premestitev prometnih označb na večjo distanco od vodnjaka;
- predlagati lastniku sofinanciranje obnove:
- zidarsko popravilo posode in pokrova, restavriranje letnice.

